

Corona Inzetten op ziektepreventie moet les uit crisis zijn

‘Hopelijk is dit een wake-upcall’

Door corona zijn we in een nieuw tijdperk gekomen, stelt viroloog Jaap Goudsmit. ‘Ik zie voor me dat er een vaccinatieprogramma voor zestigplussers komt, net zoals dat er nu is voor kinderen.’ **Jop van Kempen**

Buiten de sombere actualiteit over de coronapandemie ziet viroloog Jaap Goudsmit ook de vruchten van de mondiale wetenschappelijke inspanning. Er zal bescherming komen tegen het coronavirus en andere welvaartsziekten, maar alleen als overheden de ziektepreventie serieuzer nemen.

Jaap Goudsmit (69) wilde zich eigenlijk toeleggen op de studie van de veroudering van het menselijke immuunsysteem en een boek over zijn familie. Tot het coronavirus hem opnieuw de virologie in zoog. Dat leidde tot *Vrij van corona*, een boek dat de toekomst, ondanks de onmiskenbare problemen, met optimisme tegemoetziet.

Waar haalt u het optimisme vandaan?

“Uit het wereldrecord dat afgelopen jaar is gevestigd, bijvoorbeeld. Er is binnen een jaar een goed werkend vaccin ontwikkeld tegen het coronavirus. Er zijn zelfs meerdere vaccins op de markt. Dat is ongekend, en drie jaar sneller dan het oude record.”

“In 1963 lukte het de Amerikaan Maurice Hilleman om binnen vier jaar een vaccin tegen de bof te ontwikkelen. Hij had de eerste monsters van die infectieziekte afgenomen bij zijn eigen dochter. Hilleman had het record, maar dat is nu overtroffen. En dat is razendknop, want meestal duurt het tien tot twintig jaar voordat een vaccin op de markt verschijnt. De wetenschappelijke inspanning is heel groot geweest.”

Wat ziet u daarvan terug als u nu naar buiten kijkt?

“Nu zie ik vooral veel ellende. Kinderen die veel te lang niet naar school zijn geweest, hele sectoren die op omvallen staan, mensen met andere ziekten die geen optimale behandeling krijgen, de voorbeelden zijn talrijk. Maar de gunstige werking van de vaccins zal de komende maanden en jaren zichtbaar worden, mits de overheid het vaccinatie tempo drastisch opvoert. Daarmee is de economische schade nog niet hersteld, maar ik ben ervan overtuigd dat we daarmee onze vrijheid snel terugkrijgen.”

Voor een betere volksgezondheid zijn vaccins echter niet afdoende, schrijft u in uw boek. Wat moet er beter?

“We geven in Nederland jaarlijks ongeveer 100 miljard euro uit aan de behandeling van ziekten, maar slechts een paar 100 miljoen aan ziektepreventie. Die verhouding is volledig scheef, met desastreuze gevolgen. Want met het voorkomen van ziekten als diabetes, obesitas en een verhoogde bloeddruk win je veel meer gezonde levensjaren dan met de bestrijding ervan. En dat is toch waar het volksgezondheidsbeleid om draait: je wil dat zoveel mogelijk mensen in goede gezondheid honderd worden.”

Dat lukt toch steeds beter?

“De levensverwachting is in Nederland vanaf 1950 tot nu weliswaar met ongeveer tien jaar gestegen, maar die extra jaren gaan vaak niet samen met een goed leven. In de Verenigde Staten is door de opeenstapeling van ziekten zelfs een daling van de levensverwachting zichtbaar geworden. Als we niet oppassen, kunnen we ook in Nederland die kant op gaan. Daarom is ziektepreventie van zo’n groot belang.”

Leidt de snelle ontwikkeling van een coronavaccin er niet toe dat mensen zelf weinig willen ondernemen tegen hun overgewicht of diabetes?

“Nee. Welke gezondheid iemand nu ook heeft, iedereen wil met een vaccin snel beschermd

‘Ik stel me een Deltaplan voor, waarbij jaarlijks een bepaald bedrag naar ziektepreventie gaat’

zijn en de vrijheden terugkrijgen. Hopelijk kan het coronavirus wel een wake-upcall zijn voor de verbetering van de gezondheid. In goede conditie ben je beter voorbereid op een pandemie. Niet roken, niet drinken en geen overgewicht helpen daarbij. Ongezonde mensen belanden bij een pandemie het eerst op een ic. De overheid moet mensen helpen gezonder te gaan leven.”

Hoe dan?

“Ik stel me zoiets voor als een deltaplan, waarbij op de jaarlijkse begrotingen steevast een bepaald bedrag wordt geïnvesteerd in ziektepreventie. Pandemiebestrijding moet ook een onderdeel van dat deltaplan zijn. Alleen in Azië waren landen als Zuid-Korea, Taiwan en Singapore een beetje voorbereid, maar westerse landen werden volledig verrast.”

Had u deze pandemie verwacht?

“In mijn boek *De virus invasie* uit 2003 had ik weliswaar een pandemie voorspeld, maar toch was ik verrast. De ernst van de situatie beseftte ik pas toen ik van mijn Chinese studenten in de Verenigde Staten hoorde dat hun moeder in China geen ziekenhuiszorg meer kon krijgen vanwege het coronavirus. Mijn terugvlucht naar Nederland in een bijna leeg vliegtuig was ook zo’n moment dat de omvang van de pandemie bevestigde. Zo’n leeg vliegtuig had ik eerder alleen meegemaakt kort na de aanslagen van 11 september 2001.”

Waarom had u een nieuwe, grote infectieziekte voorspeld?

“Virussen bestaan al langer dan de mensheid. Ze kunnen echter alleen leven bij de gratie van andere levende wezens; ze hebben gastheren nodig.”

“Aan het einde van de achttiende eeuw begon de mens een onomkeerbare stempel op de aarde te drukken; het zogenoemde antropoceen. Dat betekende een enorme bevolkingsgroei, met bijbehorende processen als de industriële revolutie en intensivering van de landbouw en veeteelt.”

“Die ontwikkeling gaat ook gepaard met minder biodiversiteit; veel planten en dieren sterven uit. Dat betekent heel eenvoudig dat de

→ Een Chinese fabriek waar coronavaccins worden ingepakt. FOTO VCG VIA GETTY IMAGES

bestaande virussen het moeten doen met steeds minder beschikbare gastheren, en dus springen ze van de ene naar de andere soort.”

“Het coronavirus hield zich misschien wel miljoenen jaren schuil in vleermuizen zonder die vleermuizen of andere levende wezens schade te berokkenen. Op een Chinese dierenmarkt is het virus, waarschijnlijk via een tussengastheer, overgesprongen op een mens. En nu zit de hele wereld ermee.”

U omschrijft in uw boek dat het antropoceen wordt gevolgd door het immunoceen. Wat bedoelt u daarmee?

“Dat we in staat zullen zijn om ons wereldwijd te beschermen tegen pandemische virussen, maar ook tegen andere aandoeningen die de levensverwachting en de kwaliteit van leven negatief beïnvloeden.”

“Ik zie voor me dat er een vaccinatieprogramma voor zestigplussers komt, net zoals dat er nu is voor kinderen. In dat vaccinatieprogramma zit bijvoorbeeld een jaarlijkse prik tegen Covid-19, maar ook tegen pneumokokken, gordelroos,

Het laatste. Als eerste.

In de dagelijkse nieuwsbrief brengt het Parool de beste artikelen uit de krant en het laatste nieuws uit Amsterdam en de wereld eromheen.

Elke dag in uw mailbox

parool.nl/nieuwsbrief

Het Parool

Brieven

Ernstige hinder

We maken ons terecht zorgen over het milieu en over hetgeen we eten, drinken en inademen (verdelingsmiddelen, uitlaatgassen van auto's en vliegtuigen), maar niemand lijkt zich zorgen te maken over vervuilde lucht afkomstig van rookgasafvoer. De gassen ruik je niet en veel installaties zijn niet correct (want voordeliger) aangelegd. Bovendien maken zij een hinderlijk geluid. Verder geeft de gemeente continu omgevingsvergunningen af, maar lijkt de controle hierop beperkt, tussentijds én achteraf. Men (ver)bouwt lustig voort, terwijl de burens worden opgezadeld met schade in allerlei ernstige vormen.

Conny Hulsman, Amsterdam

Vaarwel, aardige man

Er liggen bloemen rondom de witte tuinstoel voor zijn huis waarop hij altijd zat.

Een groot Ajaxshirt prijkt trots achter het raam, ‘Huntelaar 7’.

Mijn dochter blijft stilstaan voor zijn huis. Soms deed ze een dansje en gaf hij haar een compliment.

Ze vroeg mij ooit of hij een voetballer was.

Met een schuin oog op zijn halve liter huiskamer had ik geantwoord dat hij dat best wel eens zou kunnen zijn geweest, vroeger.

Ze kijkt nog een tijdje naar de zee van bloemen en dan naar boven.

“Dag aardige meneer, nu kun je weer voetballen.”

Amber Doets, Amsterdam

Jaap Goudsmit
Viroloog, werkzaam aan de Harvard T.H. Chan School of Public Health in de VS. Hij deed veel onderzoek naar hiv en het influenzavirus.

griep en kinkhoest. Misschien dat er in de toekomst ook een vaccinatie komt tegen de ziekte van Alzheimer.”

U bent bijna 70, hoe is het eigenlijk met uw eigen gezondheid?

“Goed, dank u. Ik pluk er misschien de vruchten van dat ik maar drie jaar heb gerookt. Tussen mijn 18de en 21ste was dat. Ook heb ik in mijn jeugd veel gesport, vooral basketbal. Ik had gewild dat eerder bekend was geworden dat alcohol ook een ongunstige invloed heeft op de levensverwachting. Dan had ik daar op jongere leeftijd iets tegen kunnen doen.”

Gaat u dat makkelijk af, gezond leven?

“Nee, het is hartstikke moeilijk. Iedereen zondigt op dat vlak, dus ik ook. Maar over het algemeen lukt het me vrij aardig, al zou ik er graag een paar kilo af willen.”

“Wat voor mij gunstig heeft uitgepakt, is dat ik al op jonge leeftijd heb leren koken. Ik ben opgegroeid met mijn moeder, en zij bracht me dat bij. Als kinderen zelf gezonde maaltijden leren bereiden, is de kans groot dat ze dat als volwassene blijven doen. Wie dat thuis niet meekrijgt, zou het eigenlijk op school moeten leren.”

De scholen zijn de afgelopen maanden vaak dicht geweest.

“En het wrange daarvan is dat ouders die thuiswerken hun kinderen beter thuisonderwijs kunnen geven dan iemand die naar z'n werk moet, zoals een schoonmaker. Thuiswerken is een luxe die mensen met meer opleiding vaker hebben. Zo worden verschillen in de sociaal-economische situatie door de gevolgen van het virus verder uitvergroot. Het opheffen daarvan moet in het deltaplan van de overheid een centrale plaats innemen.”

Op dinsdag 9 februari gaat Jaap Goudsmit in gesprek met Rosanne Hertzberger en Marli Huijer. Het event is vanaf 20.00 uur live te volgen via de site van De Balie, www.debalie.nl.

Jaap Goudsmit, Vrij van corona.
Het begin van een nieuw tijdperk, uitgeverij Pluim, € 22,99

Leeuwensaga

Het brak mijn hart toen ik las dat Artis overwoog de leeuwen weg te doen omdat het geen geld meer heeft. Artis en de leeuwen horen bij Amsterdam. Gelukkig lijkt het erop dat ze nu bij elkaar blijven. Maar om zeker ervan te zijn dat ze blijven, zou het niet goed zijn om hiervoor een crowdfunding op te starten? Ik hoop dat iemand dit initiatief neemt.

Marianne van Baaren, Amsterdam

Schoolprestaties

‘De angst dat je kind minder presteert op een gemengde school is deels gegrond,’ kopte *Het Parool* op 27 januari. Maar dat laat het onderzoek waarnaar verwezen wordt toch

echt niet zien. Het onderzoek meet geen prestaties van leerlingen. Het onderzoek toont dat kinderen op scholen met meer leerlingen met hogeropgeleide ouders hogere schooladviezen krijgen. Dat kinderen op deze scholen ook beter presteren, is daarmee niet gezegd.

Al langer is bekend dat leerlingen met hogeropgeleide ouders bij gelijke prestaties hogere adviezen krijgen dan leerlingen met lageropgeleide ouders. Ook is bekend dat leerlingen bij gelijke prestaties hogere schooladviezen krijgen wanneer ze op een school zitten waar meer leerlingen hogeropgeleide ouders hebben.

In het onderzoek waarover *Het Parool* schrijft, is niet gekeken naar leerprestaties van leerlingen. Ook eerder onderzoek toont geen negatieve ef-

fecten van gemengde scholen op prestaties.

Desondanks vormt angst onder ouders dat hun kind minder zou presteren op een gemengde school een belangrijke oorzaak van de segregeerde scholen. Die angst wordt niet bevestigd door dit onderzoek, wel door de berichtgeving. Daarmee brengt de krant onterecht schade toe aan pogingen van gemeente, scholen en ouders om de toenemende segregatie tegen te gaan.

Louise Eijffers (HvA, UvA, directeur Kenniscentrum Ongelijkheid), Arnold Jonk (STAIJ), Iliass El Hadioui (EUR, VU), Bram van Welie (OSG Hugo de Groot), Herman van de Werfhorst (UvA), Guido Walraven (Inholland, coördinator Kenniscentrum Gemengde Scholen)

Republiek Amsterdam

Het schisma binnen GroenLinks

Wie een bezoek brengt aan de duurzaamheidspagina van GroenLinks in Weesp, wordt verwelkomd met een prachtige foto van een opkomende zon met een groepje windmolens op land. De foto heeft wel wat weg van het oude logo van GroenLinks, waarop diezelfde ochtendzon staat afgebeeld. De bijbehorende slogan was: ‘Zin in de toekomst’.

Sinds deze week weten we dat de Weesper GroenLinkswethouder Maarten Miner er even geen zin meer in heeft. Zijn eigen fractie heeft de steun ingetrokken voor het aanwijzen van zoekgebieden voor windmolens rondom de gemeente. Dat daarmee de belofte van Weesp om in 2030 energieneutraal te zijn onhaalbaar wordt, een verkiezingsbelofte waarmee GroenLinks in 2018 flink heeft gewonnen, is een draai die de fractie wil maken, maar Miner niet. Een ouderwetse rechte rug, ze bestaan nog.

Pijnlijk aan de kwestie is vooral dat het niet de overige coalitiepartijen van Weesp zijn geweest die de Miner gewipt hebben, maar zijn eigen GroenLinks. Het is een signaal dat de pogingen die GroenLinks de laatste jaren heeft gedaan om op te schuiven naar het midden geslaagd zijn.

De windmolens in Weesp leggen een schisma bloot binnen de partij, die voorheen behoorlijk radicaal was maar steeds redelijker wordt. Denk aan partijleider Jesse Klaver, bekend van mooie pakken en bijbehorende pochetten. Hij heeft altijd geprobeerd om een bredere groep kiezers aan te spreken dan de linkse activisten en andere vermoeiende mensen voor wie het continu vijf voor twaalf is.

Klaver is daar redelijk succesvol in, een deel van deze nieuwe kiezers is inmiddels ook actief in het partij kader. Vooral in de kleinere afdelingen, die al lang blij zijn als iemand wil meehelpen. Vanuit hen bezien is het volkomen logisch dat je luistert naar wat bewoners graag willen. Vooral in hevig emotionele discussies, zoals over windmolens, je moet welhaast over de vastberadenheid van Greta Thunberg beschikken om daar onbewogen onder te blijven.

Maar dit fenomeen speelt breder. Denk ook aan Zandvoort, waar de lokale GroenLinksfractie weinig moeite heeft gedaan om de komst van de Formule 1-wedstrijden tegen te houden en instemde met extra investeringen die de race mogelijk maken.

Op dat moment en in die lokale context volstrekt redelijke en begrijpelijke beslissingen, maar

ze gaan natuurlijk ten koste van de oude radicale GroenLinks-belofte om de dingen echt anders te willen doen.

Extra ingewikkeld voor GroenLinks is dat klimaatbeleid een splijtzwam tussen generaties begint te worden. Op inspraakavonden over windmolens komen veel verschillende mensen af, maar witte, oude en vooral boze mannen zijn oververtegenwoordigd.

Uit onderzoek blijkt dat jongeren de komst van windmolens in overweldigende mate steunen, hoewel gezegd moet worden dat de meeste jongeren nog geen woning met vrij uitzicht op IJburg of in Weesp bezitten. Richt GroenLinks z'n pijlen volledig op die bezorgde jongeren, of probeert het de boomers tevreden te houden die geen zin hebben om tegen windmolens aan te kijken? Allebei is steeds moeilijker vol te houden.

Ruben Koops

r.koops@parool.nl

Zijn eigen partij heeft Weesper wethouder Maarten Miner gewipt